

MEDLEMSRAPPORTERING FOR Bane NOR SF For 2021

OFFENTLIG SEKTOR

”Å stille etiske- og sosiale krav i offentlige anskaffelser er nødvendig for å fremme anstendige arbeids- og miljøforhold. Det vil også styrke prinsippet om likebehandling, som er en forutsetning for velfungerende og effektive markeder.”

Til lesere av rapporten

Offentlig sektor er landets største kunde og forbruker. Med dette følger storinnkjøpsmakt og et stort ansvar. Gjennom forvaltningen av fellesskapets ressurser bør offentlige virksomheter gå foran og etterspørre varer og tjenester som er tilvirket etter høye etiske og sosiale standarder for arbeids- og miljøforhold i både egen virksomhet og i leverandørkjeden.

Den nye åpenhetsloven (Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold) vil gi offentlig sektor et enklere arbeid med å ettergå at leverandører etterlever de forpliktelser som følger av anskaffelseslovens § 5. Bedrifts-/virksomhetsmedlemmer i Etisk handel Norge rapporterer på arbeidet med aktsomhetsvurderinger og oppfyller åpenhetslovens krav om redegjørelse for aktsomhetsvurderinger og langt på vei informasjonsplikten, ifølge Oslo Economics Konsekvensutredning av lovforslaget. Et viktig verktøy for oppdragsgivere i leverandøroppfølgingen er det nasjonale kontraktsvilkåret for etisk handel utarbeidet av Etisk handel Norge og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Kontraktsvilkåret stiller krav til leverandørers aktsomhetsvurderinger i tråd med åpenhetsloven og OECDs retningslinjer.

Medlemmer i Etisk handel Norge har forpliktet seg til å bruke sin innflytelse til å øke oppslutningen om etisk handel. For medlemmer i offentlig sektor betyr det at innkjøpsmakten skal brukes på en måte som fremmer ansvarlig og bærekraftig handel og konkurranse på like vilkår mellom leverandører, der samfunnsansvar er en viktig komponent på linje med pris, miljø, kvalitet og leveringssikkerhet. En viktig målsetting er derfor at etisk handel skal bidra til at useriøse leverandører ikke tildeles offentlige kontrakter. En annen, og like viktig målsetting, er at offentlig sektor anskaffer varer og tjenester på en måte som bidrar til at de som lager produktene og tjenestene får grunnleggende menneskerettigheter oppfylt og at produksjonen ikke skader miljø eller klima.

Medlemmer i Etisk handel Norge er forpliktet til årlig å rapportere om fremdriften i arbeidet med etisk handel. Rapporten er offentlig tilgjengelig. Medlemmenes innmeldingstidspunkt vil påvirke hvor langt de har kommet i arbeidet.

Heidi Furustøl
Daglig leder Etisk handel Norge

Forord fra: Cathrine Loennecken, Direktør Anskaffelser

Bane NOR har som stor offentlig innkjøper en viktig rolle i arbeidet med å utvikle en bærekraftig leverandørkjede. Vi er bevisst vårt ansvar og tar en tydeligere rolle gjennom å stille samfunnsansvarskrav utover lov- og forskriftskrav, styrke kompetansen på samfunnsansvar internt, samarbeide med andre byggherrer, innkjøpsorganisasjoner og andre initiativtakere og ansvarliggjøre leverandørene. På den måten kan vi sammen bidra til en mer ansvarlig og bærekraftig utvikling. Å ta sosialt ansvar og sikre etisk handel i våre kjøp av varer og tjenester er en viktig del av arbeidet med samfunnsansvar. Gjennom vårt medlemskap i Etisk Handel Norge får Bane NOR tilgang til enhver tid beste praksis innenfor tema, tilgang til kurs og kompetanse, samt mulighet til å lære av andre medlemmer.

I vårt arbeid med etisk handel fremover er det viktig å ansvarliggjøre leverandørene. Innføring av systematisert oppfølging av vare- og tjenstekontrakter med aktsomhetsvurderinger som metode blir avgjørende. Vi skal ha fokus på å gjennomføre flere kontroller og revisjoner, samt fortsette å rette fokus på utvikling av intern og ekstern kompetanse på tema i anskaffelser.

I 2021 har vi fortsatt arbeidet med å forbedre Bane NORs krav til sosialt ansvar i kontraktene våre, og hvordan Åpenhetsloven kommer til å påvirke Bane NOR. Sammen med Etisk Handel Norge har vi kommet godt i gang med å kategorisere og risikovurdere jernbaneteknisk materiell og IKT-produkter.

Om virksomheten:

Navn:

Bane NOR SF

Antall ansatte:

ca. 3400

Samlet innkjøp av varer og tjenester, inkl. investeringer, i rapporteringsåret (NOK):

ca. 20 mrd.

Anskaffelser og leverandører som omfattes av årsrapporten:

Antall anskaffelser som omfattes av rapporten:

64

Hvilke varer som omfattes:

Jernbaneteknisk materiell og IKT materiell Bane NOR stille etiske og sosiale krav i alle kontrakter. Bane NOR kjøper varer blant annet fra følgende land: (DE) Tyskland, (AT) Østerrike, (GB) Storbritannia, (SE) Sverige, (FI) Finland, (IT) Italia

Antall leverandører:

64

Totalverdi (cirka) på anskaffelsene som omfattes av rapporten: NOK 1,8 mrd.

Kontaktinformasjon for rapporten:

Navn: Katinka Øgård

Stilling: Seniorrådgiver Samfunnsansvar

Epost: katinka.ogard@banenor.no

Telefon: 90853883

Innmeldingsår i Etisk handel Norge:

2013

"Bane NOR skal være en drivkraft for en bærekraftig bygg- og anleggsbransje gjennom hvordan vi gjennomfører våre anskaffelser, følger opp kontrakter og samarbeider med og utvikler leverandører."

Foto: Flickr, ILO Better Work Programme

Prioriterte mål / aktiviteter i rapporteringsåret

Mål / aktiviteter for rapporteringsåret	Status / fremdrift
Utvikle kategoristrategi for jernbaneteknikk og IKT der tema sosialt ansvar og etisk handel tydeliggjøres mht. risiko og krav til oppfølging	Kategoristrategier etablert
Gjennomføre risikovurderinger av porteføljer for kategori jernbaneteknisk materiell og IKT med fokus på samfunnsansvar/etisk handel	Risikovurderinger gjennomført
Videreutvikle systematikk og risikoverktøy for vurdering av risiko ved nyanskaffelser	Arbeidet er påstartet og under arbeid
Videreutvikle systemstøtte for oppfølging av identifisert risiko i gjennomføringsfasen	Arbeidet er under utredning

Prioriterte mål / aktiviteter for kommende rapporteringsår

Mål / aktiviteter
Fortsette arbeidet med å utvikle systematikk og systemstøtte, og ta det i bruk i prosjektene
Fortsette arbeidet med risikobaserte kontroller av etterlevelse av seriøsitetskravene våre
Forebygging ved kompetanseheving i egen organisasjon og våre kontraktsparter

1. FORANKRING

Forankring, organisering og kompetanse

1. FORANKRING, ORGANISERING OG KOMPETANSE

1.1 Hvordan arbeid med etisk handel er forankret og organisert i virksomheten

Om arbeidet med etisk handel er forankret i strategiske prosesser / dokumenter.

Arbeidet med etisk handel og ivaretagelse av menneskerettigheter er en integrert del av Bane NORs arbeid med etikk og samfunnsansvar. Arbeidet er forankret hos konsernledelsen, Styret i Bane NOR og styrende dokumenter. Vi stiller spissede samfunnsansvarskrav i alle kontrakter med leverandører. I inngåelse og oppfølging av kontrakter er samfunnsansvar, derav sosialt ansvar og etisk handel, et tema som vurderes spesielt hvor risiko for brudd anses som høy.

Om det er utarbeidet en konkret plan eller tilsvarende for mål / aktiviteter som gjelder rapporteringsåret.

Det er utarbeidet mål og tiltak med utvikling av leverandørkjede for perioden 2021 - 2025. Planen inngår i Bane NORs bærekraftsstrategi: <https://www.banenor.no/Nyheter/Nyhetsarkiv/2021/dette-er-bane-nors-baerekraftstrategi/>

Om det rapporteres på fremdriften i arbeidet med etisk handel til administrativ / politisk ledelse i virksomheten.

Fremdrift i arbeidet rapporteres som en del av Bane NORs samlede bærekraftsrapport årlig. I tillegg rapporteres fremdrift jevnlig til Styret og konsernledelsen. Bane NOR har også en årlig dialog med Samferdselsdepartementet der fremdrift rapporteres.

Om en person i virksomheten har ansvar for arbeidet med etisk handel.

Ansaret for arbeidet ligger i Anskaffelser hos leder for samfunnsansvar.

Om andre personer i virksomheten er involvert i arbeidet med etisk handel.

Alle ansatte i Bane NOR har et ansvar for etterlevelse av krav til samfunnsansvar i leverandørkjeden. I tillegg har kontraktsrådgivere og kontraktsoppfølger et særskilt ansvar for oppfølging av de kontraktskrav som stilles gjennom jevnlig dialog med leverandør. Kategorileder for jernbaneteknisk materiell og IKT har sammen med compliance også et særskilt ansvar for bla. risikovurderinger, overvåkning og kontroll.

1.2 Kompetanseutvikling og opplæring

Om deltakelse på kurs og/eller andre kompetansehevende tiltak i rapporteringsåret for å øke kunnskapen om etisk handel hos ansatte.

Det gjennomføres frivillige og obligatoriske kurs og webinarer innen samfunnsansvar for de som jobber med anskaffelser og leverandører, der etisk handel og sosialt ansvar er tema.

Om virksomheten har identifisert behov for opplæring og/eller andre kompetansehevende tiltak knyttet til etisk handel.

Det vil være behov for ytterligere kompetanse om Åpenhetsloven og mulighet for deling av informasjon mellom offentlige byggherrer og leverandører om funn knyttet til risikoprodukter og leverandører.

2. IMPLEMENTERING

Implementering av etisk handel i anskaffelsesprosessen

Foto: Kirkens Nødhjelp

2. IMPLEMENTERING AV ETISK HANDEL I ANSKAFFELSESPROSESSEN

2.1 Risikokartlegging

Beskriv metode og/eller kilder for risikokartlegging virksomheten bruker, før eller etter inngåelse av kontrakt, for å identifisere risiko for mulige brudd på arbeidstakerrettigheter og miljøforhold i leverandørkjeden.

Først og fremst gjøres det en overordnet vurdering av risiko for brudd på menneskerettigheter, miljø og sosialt ansvar i kategoristrategier for jernbaneteknisk materiell og IKT, der etisk handel først og fremst er et tema. Denne risikovurderingen er basert på Etisk Handels aktsomhetsvurdering, men ikke fullt ut implementert, og DFØs høyrisikoliste i tillegg til annen kjent risiko. Alle leverandører skal levere signert egenrapporteringsskjema med utfylt informasjon om lønns- og arbeidsvilkår. I strategifasen tas det også stilling til om det skal settes krav til miljøledelsessystem. I tilbudsfasen skal leverandøren oppgi hele leverandørkjeden, og legge ved presentasjon av underleverandører og produksjonssteder. Fremlagt dokumentasjon ettergås og kontrolleres. I 2021 ble de utvidede kontraktskravene for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden obligatorisk i kontrakt for større varekjøp.

I vår interne instruks for kontraktsoppfølging skal det stilles kontrollspørsmål knyttet til arbeids- og miljøforhold på våre oppfølgingsmøter. I hovedsak skjer dette halvårlig med hver enkelt leverandør. Dersom det oppdages uønskede forhold, skal dette tas tak i umiddelbart, leverandør ansvarliggjøres og avvik håndteres. I tillegg tilstrebes det å foreta inspeksjoner av fabrikklokaler minst en gang per avtaleforhold der dette er aktuelt. Helst gjøres dette i starten av avtaleperioden. Dette skal både virke avdekkende og preventivt. Dersom det oppdages forhold som strider mot Bane NORs krav til samfunnsansvar skal det kreves at forholdene utbedres snarest, og ved grove funn skal avtalen heves, dette iht. kontrakt.

Bane NOR jobber også tett sammen med mange av de øvrige jernbaneforvaltningene bla i ERPC WG Sustainable procurement. Videre deltar kjøper av jernbaneteknisk materiell i Bane NOR i ERPC WG Track, et forum for procurement. I dette forumet sitter deltakere fra europeisk jernbaneforvaltning hvor det utveksles erfaringer med leverandører i de relevante segmenter. Store aktører monitorer markedet jevnlig i form av revisjoner i forhold til leverandører med leveringsproblemer, prissamarbeid mm, som Bane NOR drar nytte av i form av deling av revisjoner.

2.2 Ethiske/sosiale krav i anskaffelsesprosessen

Oppgi i hvilke anskaffelser etiske- og sosiale krav er anvendt i rapporteringsåret, inklusive anskaffelser tidligere år dersom disse er gjenstand for oppfølging; type avtale; antall leverandører som leverer på avtalene; krav i hvilke faser i anskaffelsesprosessen. Virksomheter som legger etiske- og sosiale krav til grunn i alle anskaffelser lister opp minst fem anskaffelser der kravene anses som relevante.

I hvilke anskaffelser	Type avtale	Antall leverandører på avtalen	Anvendt etiske/ sosiale krav i anskaffelsesprosessen		
			Som kvalifikasjonskrav	Ved tildeling av kontrakt	Som kontraktsvilkår
Skinner	Rammeavtale	12	Nei	Ja	Ja
Betongsviller	Rammeavtale	4	Nei	Ja	Ja
Signalkomponenter	Rammeavtale	8	Nei	Ja	Ja
Kabler	Rammeavtale	3	Nei	Ja	Ja
Elektrisk forbruksmateriell	Rammeavtale	13	Nei	Ja	Ja

Oppgi hvilken mal for etiske- og sosiale kontraktsvilkår og mal for kvalifikasjonskrav som er brukt i anskaffelsene listet opp i tabellen (Etisk handel Norge, Difi, egen mal, annen mal.)

Vi bruker Bane NORs egenutviklede krav til samfunnsansvar som inkluderer sosiale krav med referanse til bla. ILO konvensjoner. I tillegg har vi i kontrakt for større varekjøp inkludert kontraktsvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden.

2.3 Oppfølging av etiske- og sosiale krav i kontraktsfasen

Hvilke enkeltprodukter/varer har vært gjenstand for kontraktsoppfølging i rapporteringsåret (kan også innbefatte enkeltprodukter/varer på avtaler inngått tidligere år)?

Alle avtaler knyttet til Jernbanetekniskmateriell og IKT er gjenstand for kontraktsoppfølging. Bane NORs rutine er å gjennomføre møte med hver enkelt leverandør per halvår, i tillegg til løpende proaktiv og reaktiv oppfølging over mail og telefon. Spesiell oppfølging har vært knyttet til PC kjøp med utgangspunkt i mediaomtale og i samarbeid med Etisk Handel Norge, og produksjon av stål.

Beskriv oppfølgingstiltak og -aktiviteter virksomheten har gjennomført overfor leverandører i rapporteringsåret for å påse etterlevelse av de etiske- og sosiale kravene i kontraktsfasen:

Tiltakene er gradert etter risiko. Vi gjennomfører og/eller etterspør bla. gjennomførte revisjoner, ber om dokumentasjon på leverandørkjeder og sertifikater.

Hvor mange leverandører har vært gjenstand for kontraktsfølging knyttet til etiske- og sosiale krav i rapporteringsåret (gjelder avtaler inngått i rapporteringsåret og avtaler inngått tidligere år)?

Alle leverandører skal være gjenstand for kontraktsoppfølging minimum årlig gjennom måter der oppfølging av etiske og sosiale krav er på agendaen. Etter oppslag i media om sanksjoner mot fagorganiserte hos en stor, norsk leverandør, måtte ledelsen snu etter press fra bla Bane NOR som har tydelige kontraktskrav med leverandøren om organisasjonsfrihet og forbud mot represalier. Pga covid-19 ble det ikke gjennomført fysiske kontroller i 2021

Er det i rapporteringsåret identifisert avvik fra de etiske- og sosiale kontraktskravene hos aktører i leverandørkjeden?

Ja

Hvis ja : Angi type avvik, hvor i leverandørkjeden avvikene er identifisert, tiltak iverksatt for å rette avvikene, samt status.

Type avvik (barnearbeid, HMS, lønn, arbeidstid, etc)	Hvor i leverandørkjeden	Tiltak iverksatt for å rette avvik	Status
Represalier mot fagorganiserte	Kontraktpart	Krav om etterlevelse	Forholdet ble rettet

Beskriv erfaringer i arbeidet med anvendelse av etiske- og sosiale krav i anskaffelsesprosessen.

Vi opplever at våre leverandører har respekt for at vi krever at produksjonen gjøres på en forsvarlig måte, samt at vi sjekker etterlevelse gjennom kontroller. Når det gjelder jernbaneteknisk materiell opplever vi at det kan være vanskelig å verifisere dokumentasjon fra tilbydere med mange underleverandører. De spesielt risikoutsatte fabrikkene finner vi på lokasjoner som ofte ligger lengst unna. Det kan føre til at de leverandørene som får færrest inspeksjoner er de som det er størst risiko knyttet til. Krav til dokumentasjon og undersøkelser/krav til egenrapportering av de leverandørene med høyest risiko blir desto mer viktig. Vårt samarbeid med de europeiske jernbaneorganisasjonene nevnt over er spesielt viktig for å redusere kost per innkjøper relatert til revisjoner/inspeksjoner. Det krever høy kompetanse og erfaring for å gjennomføre god risikovurderinger på området samfunnsansvar og etisk handel.

3. PÅDRIVERROLLE

Pådriverrolle, dialog og kommunikasjon

Foto: Shutterstock

3. PÅDRIVERROLLE, DIALOG OG KOMMUNIKASJON

3.1 Øke oppslutning internt og eksternt

Har virksomheten gjennomført tiltak/aktiviteter internt og eksternt i rapporteringsåret for å øke bevisstheten, kunnskapen og oppslutningen om etisk handel.

Ja

Hvis ja, beskriv tiltak/aktiviteter

Type tiltak	Formål	Målgruppe
E-læring etikk og samfunnsansvar. Gjennomføre årlig.	Gi informasjon om Bane NORs retningslinjer, kjenne til ansvar som ansatt, dilemmatrening.	Alle ansatte
Etablert faglig nettverk for bærekraft i anskaffelser.	Dialog, samarbeid og erfaringsutveksling om seriøsitet og ansvarlighet i leverandørkjeden	Byggherrer, bransjeforeninger og leverandører.
Tverrfaglig arbeidsgruppe; Åpenhetsloven	Kartlegge hvordan ikrafttredelse av åpenhetsloven vil påvirke Bane NOR og våre kontraktsparter.	Faser i anskaffelser: Planlegge, gjennomføre og kontraktoppfølging

3.2 Kommunikasjon

Hvordan virksomheten kommuniserer internt om sitt arbeid med etisk handel.

Relevant informasjon vedrørende etisk handel er lagt ut på samfunnsansvar sine fagsider internt.

Hvordan virksomheten kommuniserer eksternt om sitt arbeid med etisk handel.

Bane NOR informerer om arbeidet med etikk- og samfunnsansvar på selskapets hjemmesider banenor.no, samt i sin årlige bærekraftsrapportering. Bane NOR kommuniserer også sine krav og sitt arbeid med Etisk Handel Norge i samarbeid med bransjeorganisasjonen, i møte direkte med leverandører og på leverandørkonferanser.

Kontakt:

Bane NOR SF
Katinka Øgård
katinka.ogard@banenor.no
90853883